

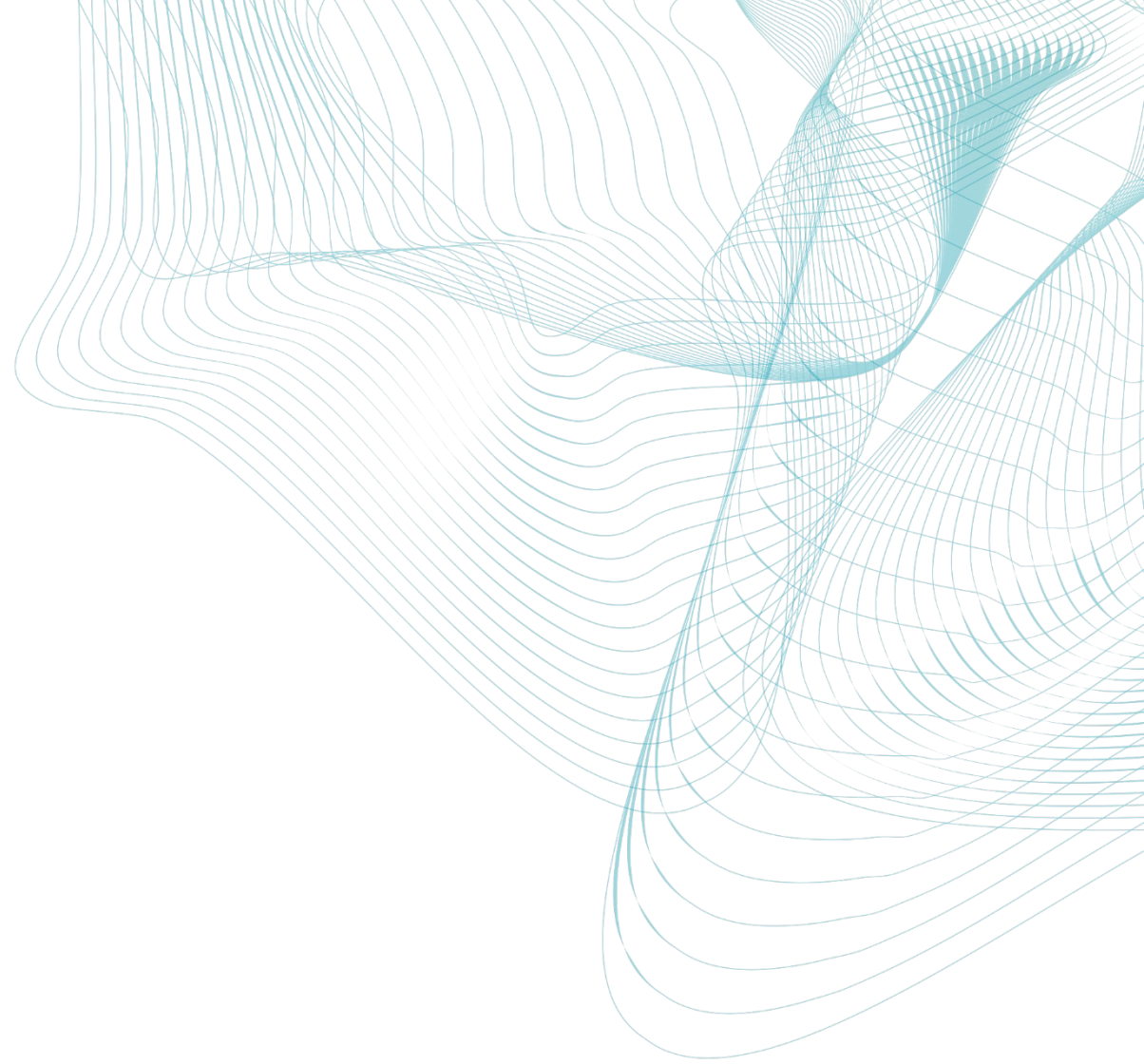
Eğitmen Kitapçığı

İlkokul

Giriş

- ▶ **Sınıf:** 4. sınıf
- ▶ **Eğitmen:** Sınıf Öğretmeni
- ▶ **Süre:** 40 dakika
- ▶ **Kazanımlar:**
 - Paranın anlamını, işlevlerini ve değerini açıklar.
 - Merkez Bankasını tanır ve görevlerini ifade eder.
 - Enflasyon kavramını bilir, zararlarını öğrenir ve açıklar.
- ▶ **Materyaller:** Takas oyunu kartları

Birinci Bölüm

Bölüm 1 (20 dakika)

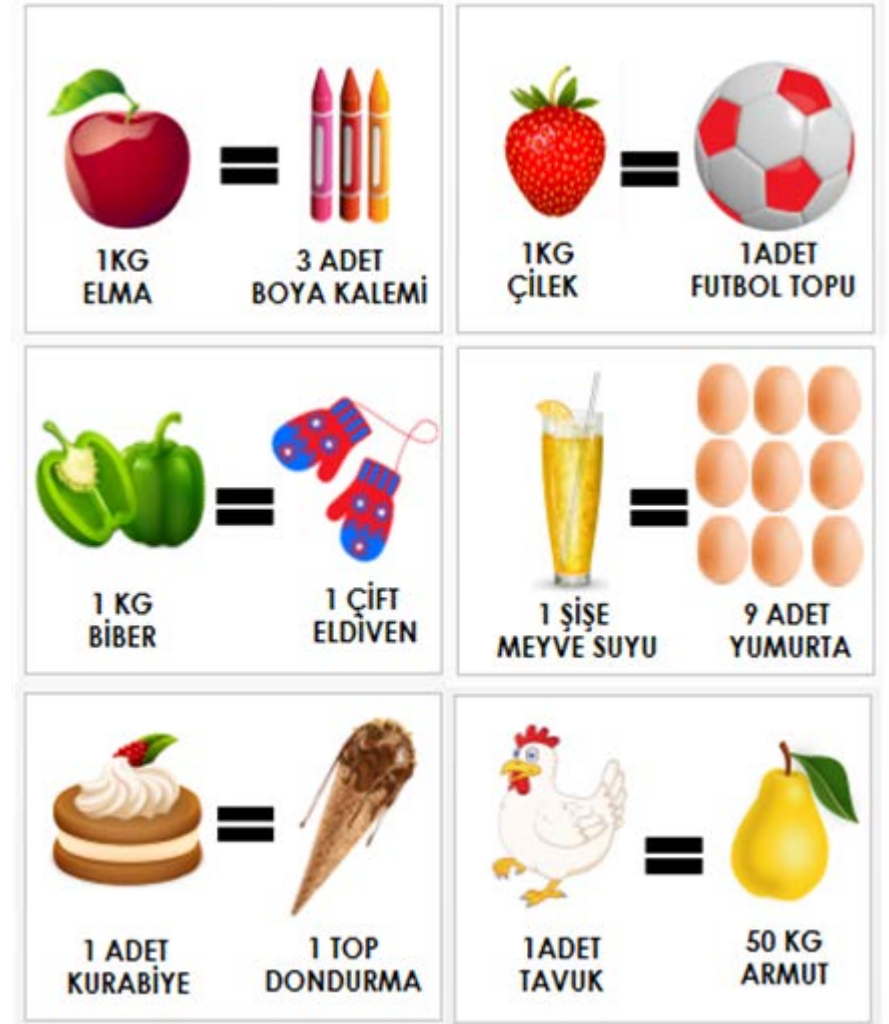
- ▶ Öğretmen, 'Bugünkü dersimizde sizlerle; Para nedir? Para ne işe yarar? ve Merkez Bankası ne yapar? üzerine konuşacağız.' der ve devam eder: 'Siz de günlük hayatınızda para kullanıyorsunuz değil mi?' der ve öğrencilerden cevapları alır.
- ▶ Öğretmen yeniden öğrencilere dönerek; 'Para ne işe yarar?' diye sorar ve öğrencilerden cevapları aldıktan sonra 'Para devletin bastığı üzerinde değeri yazan bir ödeme aracıdır.' der.

Bölüm 1 (*devam*)

- ▶ ‘Şimdi size paranın işlevlerinden bahsetmek istiyorum.
- ▶ Para; (**Tahtaya paranın işlevleri yazılır**)
 - **Değişim aracıdır.** Yani bir mal ya da hizmet satın almak istediğimizde, karşılığını para ile öderiz. Örneğin süt almak istediğimizde karşılığında elma değil para veririz.
 - **Ölçü birimidir.** Bir şeylerin değerini ölçerken ölçü birimi kullanırız. Metre uzunluk, kilogramsa ağırlık ölçer; benzer şekilde santigrat derece de sıcaklığı ölçerken kullanılır. Para da bir şeylerin değerini ölçerken kullandığımız ölçü birimidir. Bir şeyin değeri, onu almak için ne kadar paraya ihtiyacımız olduğu ile ölçülür. Biz buna **fiyat** diyoruz.
 - **Değer saklama aracıdır.** Paramızı hemen harcamamız gerekmez. Büyüklerimiz kazandıkları parayı biriktirebilir. Biz de harçlığımızı daha sonra harcamak için biriktirdiğimizde, harçlığımız değer kaybetmeyecektir. Yani para değer saklama aracıdır.’

Bölüm 1 (*devam*)

- ▶ ‘Para icat edilmeden önce ne kullanıyorduk bilen var mı? Alışverişlerimizi takas ile gerçekleştiriyorduk. Yani elimizdeki ürünleri birbirleriyle değiştiryorduk. şimdi takasın ne kadar zor olduğunu anlayabilmek için birlikte bir oyun oynayalım. Bir pazar yerinde olduğunuzu hayal edin.’ der.
- ▶ Oyunda her bir sırada oturan 2 öđrenci bir grup olur.
- ▶ Eğitmen, pazarcı rolü üstlenmek isteyen 3 grubu (3 sırada oturan toplam 6 çocuk) tahtaya çıkarır. Pazarcı rolünü üstlenen 6 çocuğa fiyat etiketi olan (yandaki) kağıtlar dağıtılır. Öđrencilerin bunları görünür şekilde tutması istenir.

Bölüm 1 (devam)

- ▶ Öğretmen, oturan öğrenciler için her bir sıraya birer kart dağıtır. Çocuk sırada tek oturuyorsa ona da bir kart verilir.
- ▶ Kartta grupların almak istediği tek bir ürün ile alışveriş karşılığında verebileceği tek bir ürün yazar. Çocukların almak istedikleri ürünlerin tümü pazarda satılmaktadır.
- ▶ Tüm sıralara birer kağıt dağıtıldıktan sonra ‘Takası gerçekleştirebilen var mı?’ diye sorulur. Gerçekleştirenlere nasıl gerçekleştirdikleri, gerçekleştiremeyenlere neden gerçekleştiremedikleri sorulur ve açıklanır. Takası gerçekleştirememe nedeni elimizdeki ürünlerin kolay taşınmadığı, bölünemediği, herkesçe kabul edilmediği ya da dayanıklı olmadığı şeklinde açıklanır. Böylece takasın ne kadar zor ve bazı durumlarda ise imkânsız olduğu görülür.

Almak istediğim tek şey	1/2 kg elma	10 kg çilek	1 şişe meyve suyu	1/2 kg biber	1 kurabiye	1 tavuk
Verebileceğim tek şey	2 boya kalemi	10 futbol topu	9 yumurta	1 çift eldiven	1 top dondurma	50 kg armut
Takas neden zor?	bölünemez	taşınması zor	dayanıklı değil, kırılabilir	bölünemez	dayanıklı değil, eriyebilir	taşınması zor

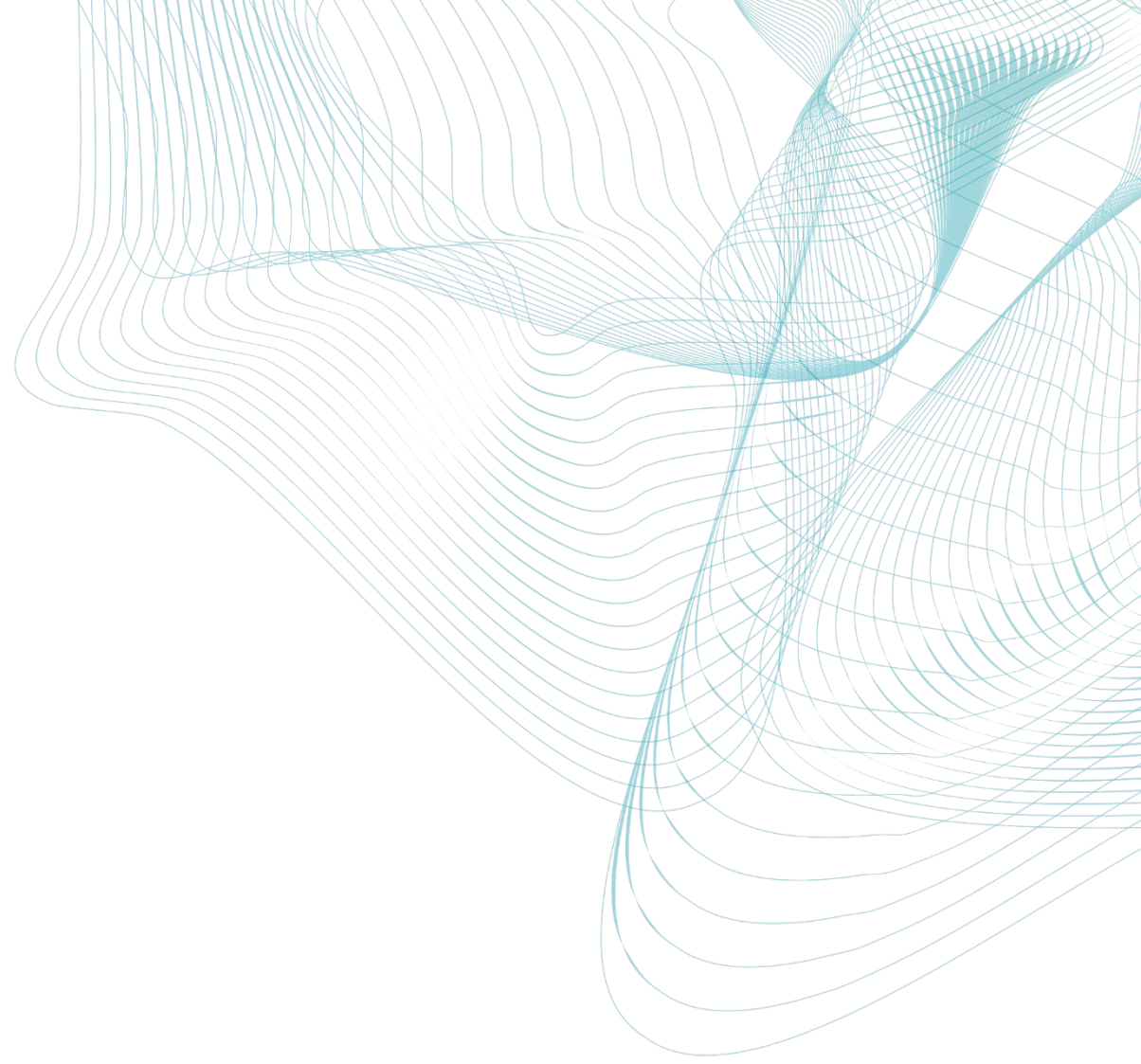
Almak istediğim tek şey	1 kg elma	10 kg çilek	1 şişe meyve suyu	1 kg biber	1 kurabiye	1 tavuk
Sahip olduğum tek şey	1 tavuk	5 futbol, 5 tenis topu	1 kg biber	1 bere	1/2 kg bezelye	3 civciv
Takas neden gerçekleşmiyor?	herkes tarafından kabul edilir değil	herkes tarafından kabul edilir değil	herkes tarafından kabul edilir değil	herkes tarafından kabul edilir değil	herkes tarafından kabul edilir değil	herkes tarafından kabul edilir değil

Almak istediğim tek şey	1 kg elma	10 kg çilek	1 şişe meyve suyu	1 kg biber
Sahip olduğum tek şey	1 kg patates	1 bardak limonata	1 çift ayakkabı	1 kazak
Takas neden gerçekleşmiyor?	herkes tarafından kabul edilir değil	herkes tarafından kabul edilir değil	herkes tarafından kabul edilir değil	herkes tarafından kabul edilir değil

Bölüm 1 (*devam*)

- ▶ ‘Para olmadığı zamanlarda alışveriş yapmamızı sağlayan takasın ne kadar zor olduğunu gördünüz mü. Peki para olarak nitelendirdiğimiz metal ya da kağıt parçasının özellikleri nelerdir? Para; (*oynanan takas oyunundan örnekler verilerek açıklanır*)
 - **Herkes tarafından kabul edilir:** Para sayesinde, alışveriş esnasında ihtiyaçlarımızı ve istediğimiz şeyleri rahatça alabiliriz. Bir kağıda 5 TL yazıp istediğimiz bir şey karşılığında bu kağıdı versek alışveriş yapabilir miyiz? Hayır, bunu kimse kabul etmez; ancak gerçek bir 5 TL’lik banknot bu işlevi görebilir ve tüm alışverişlerde kabul edilir.
 - **Kolay taşınabilir:** Parayı cebimizde taşıyabiliyoruz. Eğer para yerine karpuz kullanıyor olsaydık, düşünsenize onu taşımak ne kadar zor olurdu!
 - **Bölünebilir:** Bunu matematik derslerinden biliyorsunuz. Bakkala 5 TL verip, 1 TL’ye çikolata 50 kuruşa sakız alabilirsin. Bakkal amca para üstü olarak sana 3,5 TL verebilir. Şayet para bölünemeseydi, para üstümüzü alamayacaktık.
 - **Dayanıklısıdır:** Para yerine ödeme aracı olarak dondurma kullandığımızı düşünsenize! Biriktirmeye çalıştığımızda dondurma hemen erirdi.

İkinci Bölüm

Bölüm 2 (20 dakika)

- ▶ ‘Şimdi biraz da Merkez Bankasından bahsedelim. Merkez Bankası, diğer bankalardan farklıdır. Birçok alanda farklı görevlere sahiptir.
- ▶ Merkez Bankasının bir görevi **kâğıt para yani banknot basmaktır**. Banknotlar Merkez Bankası tarafından tasarlanır, basılır ve yurt geneline dağıtılır.’ Bir banknot göstererek «Bakın üzerinde de yazıyor: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası». Ülkemizde para basma yetkisi bağımsızlığımızın bir sembolü olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Sadece bağımsız ülkeler para basabilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, kâğıt para basma yetkisini Merkez Bankasına devretmiştir. Ülkemizde kâğıt paraları bir tek Merkez Bankası basabilir’ der ve devam eder. ‘Banknotlar, Merkez Bankasının büyük bir fabrikayı andıran Banknot Matbaasında çok büyük ve gelişmiş makineleri ile üretilir.’
- ▶ ‘Madeni/demir parayı ise İstanbul’da bulunan Darphane basıyor.’

Bölüm 2 (*devam*)

- ▶ ‘Dikkat ettiniz mi?
 - Banknotların ve madeni paraların bir yüzünde Atatürk var. Banknotların arka yüzünde ise ülkemizin tarihinde önemli yeri olan kişilerin portreleri var.
 - 6 çeşit madeni, 6 çeşit kağıt paramız var - bunları sayabilir misiniz? (cevaplar alınır ve tekrarlanır: 1, 5, 10, 25, 50 kuruş ve 1 TL madeni paralarımızdır. Kağıt paralarımız ise 5, 10, 20, 50, 100 ve 200 TL’dir.
 - Her bir paramız farklı boyutta ve farklı renklerde. Banknotların değeri büyüdükçe boyutları da büyüyor.’
- ▶ ‘Kâğıt paralar, kullanılırken elden ele geçtiği için çabuk yıpranır. Paralar eskidikçe de onları, sahtelerinden ayırmak zorlaşır. Bu nedenle, Merkez Bankası eskimiş ve yıpranmış paraları toplayarak bunların yerine yeni paraların kullanılmasını sağlar.’
- ▶ ‘Eskiyen paraların ülkemize bir maliyeti olduğunu unutmamalıyız. Bu paraları basmak için harcanan para hepimizin cebinden çıkıyor. Bu sebeple, kâğıt paraları buruşturmamaya, yırtmamaya dikkat etmeli ve taşırken cüzdan kullanmaya özen göstermeliyiz.’

Bölüm 2 (*devam*)

- ▶ ‘Merkez Bankasının en önemli görevi ise enflasyonla mücadele etmektir. Enflasyon kelimesini hiç duydunuz mu?’ (Tahtaya «enflasyon» yazılır)
- ▶ ‘Bunu bir örnekle açıklayalım. Bir bisiklet almak istiyorsunuz. Fiyatını öğrendiniz ve bu bisikleti kendi paranızla almaya karar verdiniz. Yaz gelene kadar para biriktirdiniz ve birikiminiz bisikletin fiyatına ulaştı. Ancak bisikletçiye gittiniz ve bisiklet fiyatının arttığını gördünüz. Bir süre daha birikim yaptınız ancak yine fiyatların yükseldiğini gördünüz. Sadece bisikletin değil, yediğimiz ekmeğin, okuduğumuz kitabın, giydiğimiz kazağın, harcadığımız elektriğin, benzinin fiyatı da artıyorsa biz buna **enflasyon** diyoruz.’

Bölüm 2 (*devam*)

- ▶ ‘Bisiklet örneğinde enflasyon birkaç nedenle kaynaklanmış olabilir: Örneğin zincir veya lastik fiyatı artmış olabilir. Bu durumda, bisikletçinin maliyeti artmış olur. Ya da yazın gelmesiyle herkes o bisikletten almak istiyorsa ve bisikletçi siparişlere yetişemiyorsa da bisikletin fiyatı artmış olabilir. Çünkü herkesin çok parası olsa ve herkes bisiklet almak istese ancak bisikletçi daha fazla bisiklet üretemeyecekse daha çok kazanmak için fiyatını artırır.
- ▶ Diyelim ki Merkez Bankası çok fazla para bastı, herkes her şeyden çok fazla almak istedi. Ancak üretim aynı oranda artırılamıyorsa bu fiyatları yükseltir ve enflasyon yaratır. İşte Merkez Bankası bununla mücadele eder. Artık arkadaşlarınız «neden Merkez Bankası daha çok para basmıyor?» diye sorarsa onlara bunu açıklayabilirsiniz.’

Bölüm 2 (*devam*)

- ▶ Öğretmen son olarak 'Bir ders boyunca neler öğrendik?' diye sınıfa soru yöneltir.
- ▶ Cevapları birkaç öğrenciden aldıktan sonra 'Artık paranın ne olduğunu, paranın nerede basıldığını, paranın ne işe yaradığını, Merkez Bankasının görevlerini öğrendik.' der ve dersi bitirir.